

-
- Mondelinge taal-
- vaardigheid MVT en leerlingen met een auditieve beperking

Aanvulling op de handreikingen schoolexamens vo

SLO • nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling

Mondelinge taalvaardigheid MVT en leerlingen met een auditieve beperking

Aanvulling op de handreikingen schoolexamens vo

Juni 2015

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

2015 SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Auteurs: Dirk Tuin, Theun Meestringa

Met bijdragen van: Ameling Algra, CvTE, Utrecht; Lea Baker, De Taalbrug, Eindhoven; Dianne Bekkers, Guyot, Haren; Dennis van de Broek, Cito, Arnhem; Benno van Dalen, Auris College, Rotterdam; Willemien Ebels, Guyot, Haren; Gerda Egberts, Siméa, Utrecht; Connie Fortgens, Team Sprong Vooruit; Peter van Gorp, Auris, Goes; Monica de Heer, Auris College, Rotterdam; Anne-Stijn van Nes, Auris College, Rotterdam; Jocelijn Pleumeekers; De Taalbrug, Eindhoven; Ina Rumph, Onderwijsinspectie; Els Schram, Onderwijsinspectie; Erik Schraven, Kentalis Compas; Ton Smit, Rotsoord, Utrecht; Arie Terpstra, Guyot, Haren; Bart Timmermans, Orion College, Amsterdam; Dirk van de Wijdeven, Kentalis Compas, St Michielsgestel; Albert Wijbenga, Guyot, Haren.

Informatie

SLO

Afdeling: tweede fase

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 661

Internet: www.slo.nl

E-mail: tweedefase@slo.nl

AN: 3.7400.645

Inhoud

1.	Inleiding	5
2.	Luister- en kijkvaardigheid vmbo	8
3.	Gespreksvaardigheid vmbo	11
4.	Luister- en kijkvaardigheid havo/vwo	15
5.	Gespreksvaardigheid havo/vwo	19
5.1	Gesprekken voeren	19
5.2	Spreken	21
6.	Mogelijkheden voor toetsing en beoordeling (PTA)	25
7.	Onderdelen schoolexamen naar keuze	27
8.	Voorbeeld schoolexamen mondelinge taalvaardigheid	29
8.1	Voorbeeld schoolexamen mondelinge taalvaardigheid vmbo	29
8.2	Voorbeeld schoolexamen mondelinge taalvaardigheden havo	34
	Literatuur	43

1. Inleiding

SLO ontwikkelt voor de schoolexamens voor alle vakken in het voortgezet onderwijs handreikingen met suggesties en adviezen voor de inrichting van het schoolexamen. Er bestaat een Handreiking schoolexamens MVT voor het vmbo (Hebing, 2007) en een voor havo/vwo (Meijer & Fasoglio, 2007).

Deze handreikingen gaan niet in op de vraag hoe het afnemen van toetsen en examens aangepast kan worden voor auditief beperkte leerlingen. Deze aanvulling voorziet daarin.

Aanleidingen voor de aanvulling zijn:

- de aanscherping van de exameneisen voor de kernvakken Nederlands, Engels en wiskunde. Voor deze vakken mag maximaal één 5 als eindcijfer behaald worden op havo en vwo (vanaf 1 augustus 2012);
- de verplichting van het vak Engels bij de (meeste) diplomaprofielen;
- de invoering (op termijn) van referentieniveaus voor Engels.

Voor dove en slechthorende leerlingen kan deze aanscherping nadelig werken, omdat ze extra belemmeringen moeten overwinnen bij taalleren. Met name bij de schoolexamens mondelinge taalvaardigheid zou dit tot onoverkomelijk lage cijfers kunnen leiden. Het is de taak van de school belemmeringen weg te nemen die een leerling wegens een beperking ondervindt in onderwijs, toetsing en examinering (*Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte*).

Uitgangspunten

Uitgangspunten van deze aanvulling voor leerlingen met een auditieve beperking zijn:

- zoveel mogelijk recht doen aan gelijkwaardigheid en gelijke behandeling ten opzichte van normaal horende leerlingen;
- zoveel mogelijk recht doen aan de betrouwbaarheid en validiteit van de toetsing;
- het niveau van het diploma niet aantasten.

Dit betekent dat er voor leerlingen met een auditieve beperking geen aanpassingen worden gedaan als die niet noodzakelijk zijn. Er zijn bijvoorbeeld slechthorende leerlingen die zich wel verstaanbaar mondeling kunnen uitdrukken en probleemloos een presentatie kunnen houden. Als dit onderdeel in het schoolexamen is opgenomen, hoeft het schoolexamen niet te worden aangepast. Wordt het schoolexamen voor leerlingen met een auditieve beperking wel aangepast, dan moet dit via het programma van toetsing en afsluiting (PTA) aan leerlingen, ouders en inspectie worden doorgegeven.

Doelgroepen

Deze aanvulling op de handreiking is ontwikkeld voor verschillende doelgroepen:

- leraren (secties) mvt in vmbo en havo/vwo die in examenklassen met dove of slechthorende leerlingen worden geconfronteerd en zich afvragen of en hoe het schoolexamen voor mondelinge taalvaardigheid moet of kan worden aangepast;
- leraren mvt in het vso die met de vo-scholen, waarmee de school een zogenoemde symbiose-overeenkomst sluit, afspraken maken over de afname van het onderdeel mondelinge taalvaardigheid van de schoolexamens mvt;
- ambulante begeleiders van dove en slechthorende leerlingen in vmbo- en havo/vwo-scholen;
- examencommissies en directies die over aanpassing van het schoolexamen moeten beslissen.

Het schoolexamen kan alleen worden aangepast als ook in het bijbehorende onderwijs met die aanpassingen is gewerkt. Zie voor een overzicht van de aanpassingen in het onderwijs die wettelijk mogelijk zijn het *Protocol toetsen en examens in het vo; auditief en communicatief beperkte leerlingen* van Siméa (te vinden op www.simea.nl), en de brochure *Kandidaten met een beperking; centrale examens vo en rekentoets vo* van het College voor Examens en Toetsing (CvTE) (te vinden op www.hetcvte.nl). Beide documenten worden elk jaar opnieuw gepubliceerd.

Situatie

In het vso (cluster 2) zijn er verdeeld over vijf leerjaren zo'n 2500 dove en slechthorende leerlingen (Simea, telling oktober 2014). Hoeveel daarvan in examenklassen zitten en daadwerkelijk examen doen is niet precies bekend. Jaarlijks doen ruim 200 cluster 2-leerlingen met een leerlinggebonden financiering (LGF) examen in het vo (cijfers van DUO, verkregen via de Onderwijsinspectie over de jaren 2012, 2013 en 2014). Of hier vwo-leerlingen bij zijn, is ons niet bekend, maar dat is niet uit te sluiten.

Onder cluster 2-leerlingen vallen ook leerlingen met een andere communicatieve dan auditieve beperking, leerlingen met een taalontwikkelingsstoornis (TOS). Deze vormen op vso-scholen de grote meerderheid. Hoe die verhouding onder de leerlingen met een LGF ligt, is ons onbekend. Een aanwijzing geeft het aantal aanvragen voor gebarentolken per jaar. Dove en slechthorende leerlingen kunnen het reguliere vo volgen met ondersteuning van tolken en ambulante begeleiders. In 2013 waren er 114 aanvragen voor gebarentolken in het vo (Tazelaar & Van de Camp, 2014). Dit zou kunnen wijzen op landelijk enkele tientallen examenkandidaten per jaar, van wie een deel het examen spreidt over twee jaar. De verwachting is dat dankzij de wet Passend onderwijs het aantal dove en slechthorende leerlingen in het reguliere vo zal toenemen ten koste van het aantal leerlingen in het vso.

Een kleine 200 cluster 2-leerlingen doen het examen extraneus (cijfers van DUO, verkregen via de onderwijsinspectie over de jaren 2012, 2013 en 2014). Meestal betreft dit vmbo-examens: er zijn slechts een paar cluster 2-vso-scholen die een havo-afdeling hebben. Het kan zijn dat leerlingen die het examen spreiden over twee jaar in deze aantallen twee keer worden geteld. Vso-scholen gaan voor het afnemen van examens een samenwerking aan met een reguliere vo-school. Daartoe wordt een symbiose-overeenkomst gesloten tussen beide instellingen. In die gevallen wordt het programma van toetsing en afsluiting (PTA) van die school gevolgd. In een enkel geval kiest de vso-school voor het laten afnemen van staatsexamens. Daarbij zijn er geen schoolexamens.

Ondanks hun gehoorondersteuning (gehoorapparatuur, soloapparatuur, cochleair implantaat (CI)) horen leerlingen met een auditieve beperking nog altijd (behoorlijk) minder dan andere leerlingen. Daarnaast zijn er leerlingen voor wie de Nederlandse gebarentaal (NGT) de eerste taal is. Andere maken gebruik van het Nederlands ondersteund met gebaren (NmG). Het (gedeeltelijk) kunnen horen komt veelal later tot ontwikkeling. Omdat ze later beginnen en minder aanbod krijgen, ontwikkelen leerlingen met een auditieve beperking vaak een minder ruime woordenschat Nederlands, een mindere vloeiendheid en een minder duidelijke uitspraak, vergeleken met regulier horende leerlingen (Knoors & Marschark, 2014). Dove en slechthorende leerlingen gelijkwaardig behandelen en met dezelfde instrumenten op dezelfde manier beoordelen, is onmogelijk. Dit wringt bij de talen het meest bij de mondelinge taalvaardigheid. De wijze waarop de leerling al dan niet met gehoorhulpmiddelen kan functioneren, is zeer persoonlijk. De oplossingen moeten dan ook zijn afgestemd op de mogelijkheden van de leerling.

Maatwerk

Deze aanvulling op de bestaande handreikingen biedt aanwijzingen voor de aanpassing van de schoolexamens mondelinge taalvaardigheid. Per leerling zal moeten worden bekeken in hoeverre aanpassing nodig is en welke aanpassing dan voor de leerling het beste is. De examens spreek-, gespreks- en luistervaardigheid MVT in het vo worden (deels) in het schoolexamen afgenomen. Scholen zijn, binnen de wettelijke kaders, vrij hun schoolexamens naar eigen inzicht in te richten. De mogelijkheden zijn wat dit betreft sinds 2007 aanzienlijk verruimd. Examenprogramma's zijn in meer globale termen beschreven, vormvoorschriften voor het schoolexamen (SE) zijn geschrapt. De grotere vrijheid en mogelijkheden die scholen toen hebben gekregen, biedt hen enige ruimte voor het aanpassen van het schoolexamen voor leerlingen met een auditieve beperking.

Leeswijzer

De suggesties en adviezen die de handreikingen voor de inrichting van het schoolexamen bieden, zijn van toepassing op zowel horende als niet of (zeer) slecht horende leerlingen. Voor deze laatste categorie doet deze aanvulling suggesties voor de aanpassing van de schoolexamens luistervaardigheid, spreek- en gespreksvaardigheid. De suggesties beperken zich tot Engels. Waar ervaringen zijn opgedaan met een andere vreemde taal – en dat beperkt zich voor zover bekend tot Duits – zijn deze meegenomen. Voor vmbo gaat het om de eindtermen MVT/K/5 (Luister- en kijkvaardigheid) (hoofdstuk 1) en MVT/K/6 (Gespreksvaardigheden) (hoofdstuk 2), voor havo en vwo om domein B: Kijk- en luistervaardigheid (hoofdstuk 3) en C: Gespreksvaardigheid (Hoofdstuk 4) van de betreffende examenprogramma's moderne vreemde talen.

Hoofdstuk 5 besteedt, vertrekkend vanuit het PTA, aandacht aan de mogelijkheden voor toetsing en beoordeling. Hoofdstuk 6 wijst kort op de mogelijkheid in het schoolexamen onderdelen op te nemen naar keuze van de leerling. Hoofdstuk 7 illustreert aan de hand van een voorbeeld voor respectievelijk vmbo en havo opties bij gespreksvaardigheid.

2. Luister- en kijkvaardigheid vmbo

Eindtermen en ERK

In het examenprogramma MVT vmbo staat de volgende eindterm voor Luister- en kijkvaardigheid:

MVT/K/5 Luister- en kijkvaardigheid

De kandidaat kan:

- aangeven welke relevante informatie een tekst bevat, gegeven een bepaalde informatiebehoefte;
- de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven;
- de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven;
- anticiperen op het meest waarschijnlijke vervolg van een gesprek. MVT/K/5 Luister- en kijkvaardigheid

Voor de gemengde en theoretische leerweg is ook de laatste eindterm uit de verrijking relevant. Deze luidt als volgt:

MVT/V/5 Vaardigheden in samenhang

12. De kandidaat kan de vaardigheden uit de exameneenheid in samenhang toepassen.

Voor alle talen en leerwegen wordt luister- en kijkvaardigheid alleen in het schoolexamen getoetst, met uitzondering van de basisberoepsgerichte leerweg (bb). Daarvoor wordt de vaardigheid tijdens het centraal examen –op de computer– getoetst. In de basisberoepsgerichte leerweg mag luister- en kijkvaardigheid voor Engels wel als onderdeel van het schoolexamen opgenomen worden. Het videodeel wordt in de doeltaal ondertiteld. Cito voorziet bestaande – voor het reguliere vmbo ontwikkelde toetsen – van ondertiteling.

De eindtermen worden nader toegelicht in paragraaf 4.3 (pag. 30 e.v.) van de *Handreiking schoolexamens MVT vmbo*.

De examenprogramma's voor moderne vreemde talen zijn gekoppeld aan het ERK. Er zijn 'streefniveaus' vastgesteld bij de globaal geformuleerde eindtermen per vreemde taal. Met streefniveau wordt het niveau bedoeld dat leerlingen van een bepaald schooltype na een x aantal jaren les in de vreemde taal idealiter zouden moeten hebben. Op grond van analyses en onderzoek worden de volgende niveaus in termen van het ERK voor Engels nagestreefd:

bb (basisberoepsgerichte leerweg)	kb (kaderberoepsgerichte leerweg)	gt (gemengde en theoretische leerweg)
A2	A2	A2

A2-niveau houdt in dat de leerling zinnen en de meest frequente woorden begrijpt die betrekking hebben op gebieden die van direct persoonlijk belang zijn (bijvoorbeeld basisinformatie over zichzelf en zijn/haar familie, winkelen, plaatselijke omgeving, werk) en de

belangrijkste punten in korte, duidelijke, eenvoudige boodschappen en aankondigingen kan volgen.

Uiteraard zijn er verschillen tussen de prestaties die als A2 worden gewaardeerd. Een bb-leerling zal doorgaans nog niet zo ver gevorderd zijn in het A2-gebied als een gt-leerling. De verschillen zijn inzichtelijk te maken, met de tekstkenmerken in Taalprofielen. (Liemberg & Meijer, 2004). Het gaat dan bijvoorbeeld om onderwerp, woordgebruik en zinsbouw, tempo en articulatie, en tekstlengte. Maar voor alle teksten op A2-niveau geldt in algemene zin dat zij over onderwerpen gaan die direct betrekking hebben op de luisteraar of waarmee de luisteraar anderszins vertrouwd is. Bovendien dienen sprekers langzaam en duidelijk te spreken.

Luistersituatie dove en slechthorende leerlingen

Belangrijk uitgangspunt is dat de resultaten van de aangepaste toetsen voor leerlingen met een auditieve beperking zoveel mogelijk te vergelijken moeten zijn met de resultaten van de reguliere toetsen en dat duidelijk wordt hoe die leerlingen presteren tegen de achtergrond van bovenvermelde streefniveaus. Met andere woorden: net als horende leerlingen zullen ook deze leerlingen hun luister- en kijkvaardigheid moeten tonen in situaties die voor hen in vervolgopleiding en maatschappij van belang zijn, aan de hand van situaties die voor hen realistisch zijn. Luisteren doe je niet alleen met je oren, maar ook met je ogen. Nu is taal eigenlijk altijd multimodaal. Als we naar iemand luisteren, letten we ook op de signalen die hij of zij met het lichaam geeft: houding, gebaren, gezichtsuitdrukking, lichaamsbeweging. Voor dove en slechthorende leerlingen geldt dit in versterkte mate. De gebarentaal is er een perfecte illustratie van. Luisteren vindt voor dove en slechthorende leerlingen plaats ondersteund door gebaren, met gebarentaal, steun van de gesprekspartners en, in geval van tv/video, met ondertiteling, en ook met behulp van visuele ondersteuning in de vorm van schriftelijk notatie van woorden en/of zinnen. Dit gegeven is leidend bij het zoeken naar opties voor het schoolexamen Luister- en kijkvaardigheid.

Luistertoets niet verplicht

Een leerling hoeft niet aan de Cito-luistertoets te worden onderworpen. De luistertoets is niet verplicht, luisteren wel (CvTE, 2014). Als het beluisteren van digitale teksten voor iemand met een auditieve beperking onmogelijk is, dan kan en moet luisteren op een andere manier worden getoetst.

Ondertitelde luistertoetsen

Met ingang van het schooljaar 2014-2015 kwamen luistertoetsen van Cito met ondertiteling beschikbaar. Het betreft voor het reguliere vmbo ontwikkelde toetsen die zijn ondertiteld. Het is de vraag of het beginsel van gelijke behandeling ten opzichte van normaal horende leerlingen daarmee geen geweld wordt aangedaan: bij een luistertoets kan een horende kandidaat zich volledig en uitsluitend concentreren op het begrijpen, de dove en slechthorende moet kijken en lezen. Bij elk alternatief (ondertiteld videodeel of luistervaardigheid geïntegreerd in een spreekbeurt met vragen of een gesprek) moet de (zeer) slecht horende leerling tijdens het luisteren zijn aandacht op meerdere aspecten tegelijk richten.

Opties voor het schoolexamen

Tekst Cito-toets voorlezen

Met de ondertitelde kijk-luisteropdracht bevat het examen van de auditief beperkte kandidaat de facto geen luisteropdracht. De luistervaardigheid dient dan op andere wijze te worden getoetst. Het geluid bij de kijk-/luistertoets van Cito met de voor slechthorende meestal storende achtergrondgeluiden bij het kijkgedeelte, maakt het voor veel slechthorende leerlingen heel moeilijk tot onmogelijk om tekst te verstaan. Het gevolg is zware onvoldoendes en gefrustreerde leerlingen. Een alternatief is dat de tekst van de Cito-toets door een docent aan slechthorende leerlingen duidelijk wordt voorgelezen, zowel het audio- als het kijkgedeelte. Het geluid bij het audio- én kijkgedeelte wordt uitgezet, omdat dat alleen maar storend werkt. De slechthorende leerlingen leveren op deze manier dezelfde prestatie als de niet-slechthorende leerlingen, doordat zij ook kijken naar een filmpje (bij het kijk-gedeelte) en doordat zij bij het audio- en kijkgedeelte dezelfde vragen krijgen (die de leerlingen in feite 'helpen' bij het begrijpen van het kijken/luisteren). Op deze manier is de toetsing zoveel mogelijk gelijkwaardig aan de niet-sh toetsing.

Toetsen luisteren integreren in 'gesprek voeren'

Luisteren is net zo min als spreken een geïsoleerde vaardigheid; het is een vanzelfsprekend en geïntegreerd onderdeel van de gespreksvaardigheid. Bij een kandidaat met een auditieve beperking kan luistervaardigheid getoetst worden in combinatie met gespreksvaardigheid tijdens een gesprek. Het heeft als voordeel dat toetsing van luistervaardigheid op natuurlijke en geïntegreerde wijze plaats heeft in meer realistische en meer functionele situaties. Daar staat tegenover dat geen afzonderlijke toetsing van de luistervaardigheid plaatsvindt.

3. Gespreksvaardigheid vmbo

Eindtermen en ERK

In het examenprogramma MVT vmbo is de volgende eindterm voor Gespreksvaardigheid opgenomen:

MVT/K/6 Gespreksvaardigheid

De kandidaat kan:

- adequaat reageren in veel voorkomende sociale contacten, zoals begroeten
- informatie geven en vragen
- naar een mening/oordeel vragen en een mening/oordeel geven
- uitdrukking geven aan en vragen naar (persoonlijke) gevoelens
- persoon, object of gebeurtenis, ook uit het verleden en in de toekomst, beschrijven

De exameneenheid gespreksvaardigheid wordt voor Engels in alle leerwegen in het schoolexamen getoetst.

Het ERK maakt een onderscheid tussen 'mondelinge interactie' (gesprekken voeren) en 'mondelinge productie' (spreken in monologvorm). In het examenprogramma vmbo is ervoor gekozen de algemene term 'gespreksvaardigheid' te blijven gebruiken.

In het examenprogramma vmbo is vooral aandacht voor 'gesprekken voeren' (punt 1 tot en met 4) en minder voor monologisch spreken (punt 5 van de eindterm).

De examenprogramma's voor moderne vreemde talen zijn gekoppeld aan het ERK. Er zijn 'streefniveaus' vastgesteld bij de globaal geformuleerde eindtermen per vreemde taal. Met streefniveau wordt het niveau bedoeld dat leerlingen van een bepaald schooltype na een x aantal jaren les in de vreemde taal idealiter zouden moeten hebben. Op basis van de globaal geformuleerde eindterm kan geconcludeerd worden dat het niveau voor gespreksvaardigheid in het vmbo in termen van het ERK veelal niet verder reikt dan A2.

bb (basisberoepsgerichte leerweg)	kb (kaderberoepsgerichte leerweg)	gt (gemengde en theoretische leerweg)
A2	A2	A2

Punt 5 van de eindterm, die de beschrijving van een persoon, object of gebeurtenis, ook uit het verleden en in de toekomst betreft, heeft elementen van monologisch spreken en lijkt een niveau te veronderstellen dat minimaal A2 is. Een beschrijving waarbij niet alleen de verleden tijd maar ook tegenwoordige en toekomstige tijden moeten worden gebruikt, wijst zelfs in de richting van B1 (het niveau waarop een gebruiker van een taal zich goed kan redden). Een dergelijk hanteren van tijden is voor een beginnend gebruiker van het Engels echter tamelijk lastig en zeker voor een leerling met een auditieve beperking die de NGT heeft geleerd. NGT heeft haar eigen grammatica en woordenschat, die flink van het Nederlands kan verschillen. In de NGT wordt de verleden tijd bijvoorbeeld alleen aangegeven met specifieke tijdgebaren (zoals 'gisteren'), en niet met vervoegingen. Bij deze eindterm zal derhalve een grotere fouttolerantie in acht genomen moeten worden en meer gelet moeten worden op de vraag of de boodschap overkomt, dan op grammaticale correctheid.

Er zijn wel verschillen binnen de spanwijdte van een A2-niveau. Een bb-leerling zal nog niet zo ver gevorderd zijn in het A2-gebied als een gt-leerling. Om die verschillen inzichtelijk te maken, kan gebruik worden gemaakt van de tekstkenmerken die te vinden zijn in Taalprofielen (Liemburg & Meijer, 2004). Relevant in dit verband zijn de volgende kenmerken:

- onderwerp (de onderwerpen zijn alledaags en vertrouwd);
- woordgebruik en zinsbouw (woordgebruik is eenvoudig, zinnen zijn kort; standaardpatronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen en kleine groepen van woorden waarmee beperkte informatie wordt overgebracht m.b.t. eenvoudige alledaagse situaties.). Er moet rekening mee worden gehouden dat de woordenschat van een dove of slechthorende leerling kleiner is dan die van de horende leerling.
- tempo en articulatie (er wordt langzaam gesproken en duidelijk gearticuleerd). Ook hierin verschillen horende leerlingen mogelijk van slechthorende kandidaten.
- hulp (de gesprekspartner past zijn taalgebruik aan de taalgebruiker aan door langzaam en duidelijk te spreken, te controleren of hij/zij begrepen wordt en waar nodig te herformuleren of te herhalen. De gesprekspartner biedt hulp bij het formuleren en verhelderen van wat de taalgebruiker wil zeggen. Vragen en uitingen zijn direct aan de taalgebruiker gericht). Dit is voor dove en slechthorende leerlingen noodzakelijk.
- grammaticale correctheid (correct gebruik maken van eenvoudige constructies, bevat echter ook systematisch elementaire fouten). Hiervoor is al gerefereerd aan de eigenheid van de grammatica van NGT wat het gebruik van tijden betreft. Hiervan zal de examinerator zich rekenschap moeten geven.
- interactie (antwoorden op vragen en reacties op eenvoudige uitspraken. Indicaties van begrip maar weinig initiatief om de conversatie gaande te houden).
- vloeiendheid (lengte van korte uitingen, voorkomen van pauzes, valse starts en het herformuleren van uitingen). De kleinere woordenschat bij dove of slechthorende leerlingen zal leiden tot meer en langere pauzes om op de woorden te komen die in de gegeven context passend zijn.
- coherentie (groepen woorden zijn verbonden met eenvoudige voegwoorden, zoals: 'en', 'maar' en 'omdat').
- uitspraak (de uitspraak is duidelijk genoeg om verstaanbaar te zijn, ondanks een hoorbaar accent. Gesprekspartner vraagt af en toe om herhaling). Ook wat dit aangaat zal de tolerantie groter moeten zijn dan bij horende kandidaten. De meeste kinderen kunnen met een cochleair implantaat (CI), een gehoorapparaat en/of soloapparatuur veel beter gesproken taal leren spreken en verstaan, maar hun uitspraak draagt vaak nog de sporen van een latere start.

Opties voor het schoolexamen

Belangrijk uitgangspunt is dat de resultaten van de aangepaste toetsen voor leerlingen met een auditieve beperking zoveel mogelijk te vergelijken moeten zijn met die van de reguliere toetsen en de onderliggende vaardigheden en dat duidelijk wordt hoe die leerlingen presteren met betrekking tot de streefniveaus.

Monoloog en dialoog integreren

Een gesprek op A2-niveau is in de praktijk niet echt interactief in de zin dat de (twee) gesprekspartners voortdurend op elkaars uitingen zullen (kunnen) reageren. Er is eerder sprake van een serie vragen (stimuli) die om tamelijk korte antwoorden vragen. Bijvoorbeeld: waar woon je? Wat doe je in je vrije tijd? De docent kan bij het samenstellen van schoolexamens uiteraard wél een onderscheid maken tussen monologen en korte gesprekjes. Tevens kan de docent ervoor kiezen beide te integreren in een wat uitgebreidere mondelinge activiteit.

Cito-toetsen

Voor het toetsen van gespreksvaardigheid kunnen de Cito-toetsen en de daarbij behorende scoreformulieren en normeringstabellen gebruikt worden. Deze toetsen kunnen zowel in leerjaar 4 als in leerjaar 5 (als het een vijfjarige vmbo betreft) worden afgenomen. (Dus in totaal twee keer voor het SE.) Deze spreektoetsen zijn te gebruiken bij slechthorende leerlingen en leerlingen die de indicatie 'doof' hebben omdat zij zeer slechthorend zijn; dus niet bij volledig dove leerlingen. Deze leerlingen kunnen, zij het met grote moeite, zeer eenvoudige zinnen produceren, waarmee ze de Cito-spreektoets in principe kunnen halen.

Bestanddelen Cito-toets

Deze Cito-toetsen bestaan voor vmbo-kb en vmbo-tl uit:

- een stukje tekst om op te lezen ten behoeve van de uitspraak
- zes onderdelen waar door middel van de presentatie van afbeeldingen/plaatsen aan bod komen:
 - reageren op een situatie
 - een verhaaltje vertellen
 - twee voorwerpen beschrijven
 - eigen mening geven naar aanleiding van een genoemd onderwerp
 - een proces beschrijven (bijvoorbeeld pannenkoeken bakken)
 - een gesprekje voeren (rollenspel)

Op een scoreblad worden de scores ingevuld. Die worden volgens een normeringstabel omgezet in een cijfer.

Voor een voorbeeld: zie hoofdstuk 8.

Presentatie

Voor slechthorende leerlingen met een CI, een gehoorapparaat en/of soloapparatuur kan spreekvaardigheid ook worden getoetst in de vorm van een presentatie en/of gesprek met de leerling over zichzelf en zijn/haar toekomst. Bij de beoordeling is aandacht voor onder meer vlotheid van spreken, het overkomen van de boodschap, woordenschat, zinsbouw, articulatie en taalbegrip. Ook wordt gekeken naar de voorbereiding: is een vertaalmiddel (correct) gebruikt, zijn geen verkeerde woorden opgezocht of onjuiste alternatieven gekozen? In de weging van tekstkenmerken wordt rekening gehouden met de beperking.

Chatten

Is 'chatten' een alternatief voor het gesprek van dove en slechthorende leerlingen? Het is een communicatiemiddel dat veel mensen in heel de wereld gebruiken die niet in gesproken vorm met elkaar kunnen communiceren. Het voeren van een gesprek via internet door het over en weer typen van tekst tussen twee of meer gebruikers - waarbij wel het reageren op een taaluiting wordt getoetst - lijkt met name een beroep te doen op schrijfvaardigheid. Het beginsel van vergelijkbaarheid van reguliere en aangepaste toetsen lijkt hiermee op gespannen voet te staan. Dit alternatief voor directe heen- en weercommunicatie voldoet volgens het CvTE evenwel aan alle eisen van gespreksvaardigheid. Bij chatten op het examen zien de discussie- of gesprekspartners elkaar en gebruiken ze de chat als ondersteuning van het gesprek. Het gaat dan niet om chatten op afstand. De getypte tekst van de ene gebruiker komt op het scherm van de gesprekspartner(s), meestal als de persoon op enter drukt. Dan reageert de ander, al dan niet ook geschreven. Zo'n gesprek vraagt meer tijd. Een alternatief is een chatsessie in Word, waarbij de gesprekspartners in hetzelfde document schrijven. Hierbij speelt tijd een minder grote rol, je ziet gelijk wat de ander doet. Zo'n gesprek kan na afloop van de sessie worden geprint en beoordeeld.

Bij chatsessies wordt uitspraak uiteraard niet beoordeeld. Uitspraak is ook geen doel op zichzelf, maar dient het doel 'verstaanbaarheid'. Een chatgesprek is min of meer op dezelfde aspecten te beoordelen als een gewoon gesprek of een presentatie: kan de leerling de boodschap duidelijk overbrengen? Foutloos spellen hoeft niet, maar mag het begrip van wat de spreker schrijvend bedoelt niet in de weg staan. Moet de 'gesprekspartner' veel/weinig aanvullend raden om de leerling te begrijpen? Gebruikt leerling alleen eenvoudige woorden? Worden er ook minder alledaagse woorden gebruikt? Hoe is de zinsbouw? Eenvoudig/kort; langere zinnen met verbindingswoorden; wel langere zinnen gebruikt, maar onvoldoende variatie?

4. Luister- en kijkvaardigheid havo/vwo

Eindtermen en ERK

In het examenprogramma MVT havo/vwo is de volgende eindterm voor domein B: Kijk- en luistervaardigheid opgenomen:

Eindterm 2

De kandidaat kan:

- aangeven welke informatie relevant is, gegeven een vaststaande behoefte;
- de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven;
- de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven;
- conclusies trekken met betrekking tot intenties, opvattingen en gevoelens van de auteur;
- anticiperen op het meest waarschijnlijke vervolg van een gesprek;
- aantekeningen maken als strategie om een tekst aan te pakken.

In de eindterm is sprake van een 'tekst'. Daarmee wordt bedoeld op een mondelinge en/of opgenomen audio- en/of audiovisuele bron.

Deze eindterm is voor havo en vwo gelijk. De verschillen zitten met name in inhoudelijke niveaumenken en omstandigheden die betrekking hebben op het spreektempo (Liemburg & Meijer, 2004, pag. 30 e.v.). Dat tempo ligt bij havo lager dan bij vwo. Voor havo geldt dat moedertaalsprekers van wie het spreektempo normaal is, goed begrepen kunnen worden. Qua accent kan zich enige variatie (sociaal of regionaal) voordoen ten opzichte van de standaardtaal. Van vwo-leerlingen wordt meer gevraagd: zij worden verondersteld te kunnen luisteren naar moedertaalsprekers van wie het spreektempo varieert van normaal tot snel, en wier accent enige variatie (sociaal of regionaal) ten opzichte van de standaardtaal kan vertonen.

N.B. In het vervolg wordt vwo volledigheidshalve meegenomen, hoewel voor deze onderwijssector geen leerlingen bekend zijn die een beroep doen op aanpassingen vanwege een auditieve beperking.

De examenprogramma's voor moderne vreemde talen zijn gekoppeld aan het ERK. Er zijn 'streefniveaus' vastgesteld bij de globaal geformuleerde eindtermen per vreemde taal. Met streefniveau wordt het niveau bedoeld dat leerlingen van een bepaald schooltype na een x aantal jaren les in de vreemde taal idealiter zouden moeten hebben. Op grond van analyses en onderzoek worden de volgende niveaus in termen van het ERK voor Engels nagestreefd:

	havo	vwo
Engels	B1	B2

Op niveau B1 kunnen opereren veronderstelt dat de kandidaat de hoofdpunten kan begrijpen wanneer in duidelijk uitgesproken standaardtaal wordt gesproken over vertrouwde zaken die hij/zij regelmatig tegenkomt op zijn/haar werk, school, vrije tijd enz. en dat hij/zij de hoofdpunten van veel radio- of tv-programma's over actuele zaken of over onderwerpen van persoonlijk belang kan begrijpen, wanneer er betrekkelijk langzaam en duidelijk gesproken wordt.

Tekstkenmerken voor dit niveau zijn:

- Onderwerpen zijn vertrouwd en uit eigen interessegebied.
- Het taalgebruik is eenvoudig. Binnen het eigen interessegebied wordt complexer taalgebruik wel begrepen.
- Het spreektempo is normaal. De spreker spreekt duidelijk gearticuleerde standaardtaal.
- Teksten zijn niet al te lang.

Uiteraard zijn er wel verschillen tussen de prestaties die als B1 worden gewaardeerd. Elk niveau kent een zekere breedte. Om na te gaan of een kandidaat aan de onderkant, bovenkant van B1 of daartussen presteert, kan gebruik worden gemaakt van voornoemde tekstkenmerken. Het gaat dan bijvoorbeeld om onderwerp, woordgebruik en zinsbouw, tempo en articulatie, en tekstlengte, maar uiteraard kunnen hier criteria aan toegevoegd worden.

Luistersituatie dove en slechthorende leerlingen

Belangrijk uitgangspunt is dat de resultaten van de aangepaste toetsen voor leerlingen met een auditieve beperking zoveel mogelijk te vergelijken moeten zijn met die van de reguliere toetsen en dat duidelijk wordt hoe die leerlingen presteren met betrekking tot de streefniveaus. Met andere woorden: zoals horende leerlingen hun luister- en kijkvaardigheid zullen moeten tonen in situaties die voor hen in vervolgopleiding en maatschappij van belang zijn, zo zal dit ook voor leerlingen met een auditieve beperking moeten gebeuren aan de hand van situaties die voor hen realistisch zijn. Luisteren doe je niet alleen met je oren, maar ook met je ogen. Nu is taal eigenlijk altijd multimodaal. Als we naar iemand luisteren, letten we ook op de signalen die hij of zij met het lichaam geeft: houding, gebaren, gezichtsuitdrukking, lichaamsbeweging. Voor dove en slechthorende leerlingen geldt dit in versterkte mate. De gebarentaal is er een perfecte illustratie van. Luisteren vindt voor dove en slechthorende leerlingen altijd plaats ondersteund door gebaren, gebarentaal, hulp van de gesprekspartners, ondertiteling en visuele ondersteuning in de vorm van schriftelijk notatie van woorden en/of zinnen. Dit gegeven kan leidend zijn bij het zoeken naar opties voor het schoolexamen Luister- en kijkvaardigheid.

Luistertoets niet verplicht

Een leerling hoeft niet aan de Cito-luistertoets te worden onderworpen. De luistertoets is niet verplicht, luisteren wel (*brochure kandidaten met een beperking – Examenblad.nl* (beperking@hetcvte.nl)). Als het beluisteren van digitale teksten voor iemand met een auditieve beperking onmogelijk is, dan kan en moet luisteren op een andere manier worden getoetst.

Ondertitelde luistertoetsen

Met ingang van het schooljaar 2014-2015 kwamen luistertoetsen van Cito met ondertiteling beschikbaar. Het betreft voor het reguliere havo/vwo ontwikkelde toetsen die zijn ondertiteld. Het is de vraag of de luistervaardigheid getest wordt als de betreffende oorspronkelijk gesproken tekst gelezen wordt. Ook is het de vraag of het beginsel van gelijke behandeling ten opzichte van normaal horende leerlingen geen geweld wordt aangedaan: bij een luistertoets kan een horende kandidaat zich volledig en uitsluitend concentreren op het begrijpen, de dove en slechthorende moet kijken en lezen. Bij elk alternatief (ondertiteld videodeel of luistervaardigheid geïntegreerd in een spreekbeurt met vragen of een gesprek) moet de (zeer) slechthorende leerling tijdens het luisteren zijn aandacht op meerdere aspecten tegelijk richten.

Opties voor het schoolexamen

Tekst Cito-toets voorlezen

Met de ondertitelde kijk-luisteropdracht bevat het examen van de auditief beperkte kandidaat de facto geen luisteropdracht. De luistervaardigheid dient dan op andere wijze te worden getoetst. Het geluid bij de kijk- /luistertoets van het Cito over de speakers, tezamen met meestal storend achtergrondgeluid bij het kijk-gedeelte, maakt het voor veel slechthorende leerlingen onmogelijk om de tekst te verstaan. Het gevolg is zware onvoldoendes en leerlingen die gefrustreerd afhaken. Een alternatief is dat een docent de tekst van de Cito-toets aan slechthorende leerlingen duidelijk voorleest, zowel het audio- als het kijk-gedeelte. Het geluid bij het audio- én kijkgedeelte wordt uitgezet, omdat dat alleen maar storend werkt. De slechthorende leerlingen leveren op deze manier dezelfde prestatie als de niet-slechthorende leerlingen, doordat zij ook kijken naar een filmpje (bij het kijk-gedeelte) en doordat zij bij het audio- en kijk-gedeelte ook de meerkeuzevragen krijgen (die de leerlingen in feite 'helpen' bij het begrijpen van het kijken/luisteren). Op deze manier is de toetsing zoveel mogelijk gelijkwaardig aan de niet-slechthorenden toetsing.

Toetsen luisteren integreren in 'gesprek voeren'

Luisteren is net zo min als spreken een geïsoleerde vaardigheid; het is een vanzelfsprekend en geïntegreerd onderdeel van de gespreksvaardigheid. Als een kandidaat een auditieve beperking heeft, is het daarom een voor de hand liggende optie diens luistervaardigheid te toetsen in combinatie met gespreksvaardigheid tijdens een gesprek. Dit heeft als voordeel dat toetsing van luistervaardigheid plaatsvindt op een natuurlijke en geïntegreerde wijze in meer realistische en meer functionele situaties. Daar weegt tegenop dat er geen afzonderlijke toetsing van de vaardigheid plaatsvindt.

5. Gespreksvaardigheid havo/vwo

Het domein Gespreksvaardigheid is analoog aan de indeling in het Europees Referentiekader onderverdeeld in twee subdomeinen, te weten:

- **gesprekken voeren** (dialogoog) Domein C1;
- **spreken** (in monoloogvorm) Domein C2.

5.1 Gesprekken voeren

Eindtermen en ERK

In het examenprogramma MVT havo/vwo is de volgende eindterm voor Domein C1:

Gesprekken voeren opgenomen:

Eindterm 3

De kandidaat kan:

- adequaat reageren in sociale contacten met doeltaalgebruikers;
- informatie vragen en verstrekken;
- uitdrukking geven aan gevoelens;
- zaken of personen beschrijven en standpunten en argumenten verwoorden;
- strategieën toepassen om een gesprek voortgang te doen vinden.

'Adequaat reageren in sociale contacten' wil zeggen dat de uiting binnen de inhoudelijke context van het gesprek past en het bij die context passende niveau heeft; de bijdrage aan het gesprek sluit aan bij het gekozen doel of het thema en de gesprekspartner(s). 'Adequaat reageren in sociale contacten' zou ook kunnen inhouden dat de kandidaat:

- kan vragen om verheldering als hij iets niet begrijpt;
- de bijdrage van een gesprekspartner kan verhelderen, samenvatten en aanvullen;
- informatie kan geven als die ontbreekt;
- een gesprekspartner de ruimte kan geven, en soms dus even niet reageert.

De formulering 'in sociale contacten' impliceert min of meer dat de kandidaat op een juiste manier gesprekken kan beginnen en afsluiten en diverse uitingen die in dergelijke contacten voorkomen (bedanken etc.) kan doen. Omschrijvingen in de eindterm als 'informatie vragen en verstrekken' kunnen zowel betrekking hebben op feitelijke informatie (waarover de kandidaat beschikt) als op bijvoorbeeld een mening die een kandidaat over het te bespreken onderwerp.

De examenprogramma's voor moderne vreemde talen zijn gekoppeld aan het ERK. Er zijn 'streefniveaus' vastgesteld bij de globaal geformuleerde eindtermen per vreemde taal. Met streefniveau wordt het niveau bedoeld dat leerlingen van een bepaald schooltype na een x aantal jaren les in de vreemde taal idealiter zouden moeten hebben. Op grond van analyses en onderzoek worden de volgende niveaus in termen van het ERK voor Engels nagestreefd:

	havo	vwo
Engels	B1+	B2

Op niveau B1 kunnen opereren veronderstelt dat de kandidaat de meeste situaties aankan die zich kunnen voordoen tijdens een reis in het gebied waar de betreffende taal wordt gesproken en dat hij/zij onvoorbereid kan deelnemen aan een gesprek over onderwerpen die vertrouwd zijn, of zijn/haar persoonlijke belangstelling hebben of betrekking hebben op het dagelijks leven (bijvoorbeeld familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen). Niet alleen verleden tijden, maar ook tegenwoordige en toekomstige tijden moeten op dit niveau kunnen worden gebruikt. Dit blijft echter tamelijk lastig en zeker voor een leerling met een auditieve beperking die NGT heeft geleerd. NGT heeft haar eigen grammatica en woordenschat, die flink van het Nederlands kan verschillen. In NGT wordt de verleden tijd bijvoorbeeld alleen aangegeven met specifieke tijdgebaren (zoals 'gisteren'), en niet met vervoegingen. Bij deze eindterm zal derhalve een grotere fouttolerantie in acht genomen moeten worden en meer gelet moeten worden op de vraag of de boodschap overkomt dan op grammaticale correctheid.

Het betreft voor havo een B1+ niveau. Het ERK beschrijft deze plusniveaus als een zeer goede B1. Het gaat bij +niveaus om prestaties die nog binnen de bandbreedte van het betreffende niveau vallen, maar die zich in kwantiteit en kwaliteit kunnen onderscheiden. Bij 'gesprekken voeren' betekent een +niveau bijvoorbeeld een actievere deelname aan gesprekken en een breder repertoire bij uitwisselingen van informatie.

Relevant in dit verband zijn de volgende productieve tekstkenmerken van dit niveau:

- Onderwerpen zijn vertrouwd, vallen binnen de persoonlijke belangstelling of hebben betrekking op het dagelijkse leven, eigen werk of opleiding.
- De woordenschat en het woordgebruik zijn toereikend om over alledaagse onderwerpen te spreken, eventueel door middel van omschrijvingen. Er moet rekening mee worden gehouden dat de woordenschat van een dove of slechthorende leerling kleiner is dan die van de horende leerling.
- Wat de grammaticale correctheid betreft, wordt redelijk accuraat gebruik gemaakt van frequente routines en patronen. Hiervoor is al gerefereerd aan de eigenheid van de grammatica van NGT wat het gebruik van tijden betreft. Ook hiervan zal de examinator zich rekenschap moeten geven.
- In de interactie gaat het om face-to-face gesprekken over bekende onderwerpen. Het beginnen, voeren en afsluiten van dergelijke gesprekken kost geen moeite. Om te bevestigen of men elkaar begrepen heeft, worden zaken (gedeeltelijk) herhaald.
- Vloeiendheid: goed te volgen, met (veel) pauzes voor grammaticaal en lexicaal herstel en planning. Hiervoor is al iets gezegd over de eigenheid van NGT wat de grammatica aangaat. De kleinere woordenschat bij dove of slechthorende leerlingen zal leiden tot meer en langere pauzes om op de woorden te komen die in de gegeven context passend zijn.
- Wat de coherentie betreft, zijn afzonderlijke elementen verbonden tot een samenhangende reeks.
- De uitspraak is duidelijk verstaanbaar, een gekleurd accent en enkele verkeerd uitgesproken woorden zijn mogelijk. Ook wat dit aangaat zal de tolerantie groter moeten zijn dan bij horende kandidaten. De meeste kinderen kunnen met een CI, een gehoorapparaat en/of soloapparatuur veel beter gesproken taal leren spreken en verstaan, maar hun uitspraak draagt vaak nog de sporen van een latere start.

Om het niveau van een prestatie van een kandidaat te kunnen bepalen, kent het ERK niet alleen de hierboven opgesomde niveaucriteria, maar geeft het ook kenmerken ten aanzien van het receptieve aspect bij gesprekken voeren. Als een gesprekspartner niet aan die criteria voldoet, ontstaat er een gesprekssituatie waarbij er mogelijk geen of nauwelijks interactie ontstaat. De criteria hebben deels dezelfde categorieën:

- Het woordgebruik en de zinsbouw zijn toereikend voor alledaagse zaken. Elementaire structuren en herhalingen komen geregeld voor.
- Wat tempo en articulatie betreft, worden de woorden duidelijk uitgesproken in een vertrouwd accent.
- Er wordt hulp geboden: de kandidaat wordt direct aangesproken, bepaalde woorden en uitdrukkingen worden herhaald, ongebruikelijke uitdrukkingen worden vermeden en de articulatie is duidelijk (ondersteunt het begrijpen).

Op pag. 39 e.v. van *Handreiking schoolexamen moderne vreemde talen havo/vwo* (Meijer & Fasoglio, 2007) zijn voorbeelden van meer specifieke interactieve activiteiten te vinden. Uiteraard zijn er wel verschillen tussen de prestaties die als B1+ worden gewaardeerd. Elk niveau kent een zekere breedte. Om hier nuance in aan te brengen, kan gebruik worden gemaakt van voornoemde productieve en receptieve tekstenkenmerken.

5.2 Spreken

Eindtermen en ERK

In het examenprogramma MVT havo/vwo is de volgende eindterm voor domein C2: **Spreken** opgenomen:

Eindterm 4

De kandidaat kan verworven informatie adequaat presenteren met het oog op doel en publiek, en daarbij zaken of personen beschrijven en standpunten en argumenten verwoorden.

Onder 'adequaate presenteren' kan worden verstaan 'het in staat zijn, een gepast taalgebruik toe te passen bij het spreken over onderwerpen binnen zijn/haar interessegebied, begrijpelijk voor het publiek'. Adequaate houdt ook in dat de presentatie aantrekkelijk is. Gebruik van audiovisuele hulpmiddelen als bijvoorbeeld PowerPoint verhogen de aantrekkelijkheid. 'Met het oog op doel en publiek' heeft betrekking op eenvoudige, op de doelgroep afgestemde, beschrijvingen en presentaties. In de schoolse context betreft het hier vaak medeleeringen, maar ander publiek is denkbaar. In het ERK wordt deze activiteit omschreven als 'het produceren van een gesproken tekst die wordt ontvangen door een publiek van een of meer luisteraars'. Als voorbeelden van dergelijke activiteiten worden genoemd 'mededelingen doen' en 'een publiek toespreken'. Deze activiteiten kunnen handelingen inhouden als

- een geschreven tekst voorlezen;
- spreken met behulp van aantekeningen of visuele hulpmiddelen;
- een ingestudeerde rol spelen;
- voor de vuist weg spreken;
- zingen.

De examenprogramma's voor moderne vreemde talen zijn gekoppeld aan het ERK. Er zijn 'streefniveaus' vastgesteld bij de globaal geformuleerde eindtermen per vreemde taal. Met streefniveau wordt het niveau bedoeld dat leerlingen van een bepaald schooltype na een x aantal jaren les in de vreemde taal idealiter zouden moeten hebben.

Op grond van analyses en onderzoek worden de volgende niveaus in termen van het ERK voor Engels nagestreefd:

	Havo	Vwo
Engels	B1+	B2

Op niveau B1 kunnen opereren veronderstelt dat de kandidaat uitingen op een eenvoudige manier aan elkaar kan verbinden, zodat hij/zij ervaringen, gebeurtenissen, dromen, verwachtingen en ambities kan beschrijven en dat hij/zij in het kort redenen en verklaringen kan geven voor meningen en plannen, een verhaal kan vertellen of de plot van een boek of film weergeven en zijn/haar reacties beschrijven.

Het betreft voor havo een B1+ niveau. Het ERK beschrijft deze plusniveaus als een zeer goede B1. Het gaat bij +niveaus om prestaties die nog binnen de bandbreedte van het betreffende niveau vallen, maar die zich in kwantiteit en kwaliteit kunnen onderscheiden. Bij 'spreken' betekent een +niveau bijvoorbeeld een rijkere woordenschat en grotere mate van vloeiendheid dan verwacht mag worden.

Relevant in dit verband zijn de volgende productieve tekstkenmerken van dit niveau:

- Het woordgebruik en de woordenschat zijn toereikend om eventueel met behulp van omschrijvingen vertrouwde onderwerpen, zoals familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen te beschrijven.
- Grammaticale correctheid: er wordt redelijk accuraat gebruik gemaakt van frequente patronen van de grammatica die horen bij over het algemeen voorspelbare situaties.
- Vloeiendheid: de spreker is goed te volgen, alhoewel pauzes voor grammaticale en lexicale planning (wat moet ik zeggen, en hoe?) en herstel van fouten veel voorkomen.
- Wat de coherentie betreft zijn afzonderlijke elementen verbonden tot een samenhangende reeks.

Ook op deze tekstkenmerken zijn de kanttekeningen van toepassing die hiervoor bij de productieve tekstkenmerken 'gesprekken voeren' geplaatst zijn.

De *Handreiking schoolexamen moderne vreemde talen havo/vwo* (Meijer & Fasoglio, 2007, p. 44 e.v.) geeft voorbeelden van meer specifiek productief taalgebruik.

Uiteraard zijn er wel verschillen tussen de prestaties die als B1+ worden gewaardeerd. Elk niveau kent een zekere breedte. Om hier nuance in aan te brengen, kan gebruik worden gemaakt van voornoemde tekstkenmerken voor niveau B1.

Opties voor het schoolexamen

Belangrijk uitgangspunt is dat de resultaten van de aangepaste toetsen voor leerlingen met een auditieve beperking zoveel mogelijk te vergelijken moeten zijn met die van de reguliere toetsen en de onderliggende vaardigheden en dat duidelijk wordt hoe die leerlingen presteren met betrekking tot de streefniveaus.

Chatten

Is 'chatten' een alternatief voor het gesprek van dove en slechthorende leerlingen? Het is een communicatiemiddel dat veel mensen in heel de wereld gebruiken die niet in gesproken vorm met elkaar kunnen communiceren. Het voeren van een gesprek via internet door het over en weer typen van tekst tussen twee of meer gebruikers - waarbij wel het reageren op een taaluiting wordt getoetst - lijkt met name een beroep te doen op schrijfvaardigheid. Het beginsel van vergelijkbaarheid van reguliere en aangepaste toetsen lijkt hiermee op gespannen voet te staan. Dit alternatief voor directe heen- en weercommunicatie voldoet volgens het CvTE

evenwel aan alle eisen van gespreksvaardigheid. Discussie- of gesprekspartners zien elkaar en gebruiken chat als ondersteuning. Het gaat niet om chatten op afstand. De getypte tekst van de ene gebruiker komt meteen op het scherm van de gesprekspartner(s), meestal nadat de persoon op enter drukt. Dit betekent dat het testen van een mondelinge vaardigheid op deze wijze gepaard gaat met een zekere tijdsdruk. Alternatief is een chatsessie in Word. Hierbij speelt tijd een minder grote rol. De heen-en –weer gestuurde zinnen kunnen na afloop van de sessie worden uitgedraaid en beoordeeld.

Bij chatsessies wordt uitspraak uiteraard niet beoordeeld. Uitspraak is ook geen doel op zichzelf, maar dient het doel “verstaanbaarheid”. Een chatgesprek is min of meer op dezelfde aspecten te beoordelen als een gewoon gesprek of een presentatie: Kan de leerling de boodschap duidelijk overbrengen? Foutloos spellen hoeft niet, maar mag het begrip van wat de spreker schrijvend bedoelt niet in de weg staan. Moet de ‘gesprekspartner’ veel/weinig aanvullend raden om de leerling te begrijpen? Gebruikt leerling alleen eenvoudige woorden? Worden er ook minder alledaagse woorden gebruikt? Hoe is de zinsbouw? Eenvoudig/kort; langere zinnen met verbindingswoorden; wel langere zinnen gebruikt, maar onvoldoende variatie?

Presentatie

Voor slechthorende leerlingen met een CI, een gehoorapparaat en/of soloapparatuur kan spreekvaardigheid worden getoetst in de vorm van een presentatie en/of gesprek met de leerling over zichzelf en zijn/haar toekomst. Bij de beoordeling is aandacht voor onder meer vlotheid van spreken, het overkomen van de boodschap, woordenschat, zinsbouw, articulatie en taalbegrip. Ook wordt gekeken naar de voorbereiding: is een vertaalmiddel (correct) gebruikt, zijn geen verkeerde woorden opgezocht of onjuiste alternatieven gekozen? In de weging van tekstenkenmerken wordt rekening gehouden met de beperking.

Een school met havo kan ervoor kiezen mondelinge taalvaardigheid in klas 4 en klas 5 (dus twee maal) aan de orde te laten komen. In klas 4 wordt een presentatie in groepsverband gehouden over een bepaald onderwerp en in klas 5 vindt een sessie plaats tijdens de welke de kandidaat een stuk tekst voorleest, een korte presentatie over een zelf gekozen onderwerp houdt en naar aanleiding van de voorgelezen tekst en de presentatie een gesprek met de docent voert.

Voor een voorbeeld: zie hoofdstuk 8.

6. Mogelijkheden voor toetsing en beoordeling (PTA)

Het uitgangspunt van deze handreiking, gelijke behandeling ten opzichte van normaal horende leerlingen, houdt in dat recht gedaan moet worden en zo min mogelijk moet worden getornd aan de gelijkwaardigheid van het diploma. Een aanpassing mag deze eisen als zodanig niet wegnemen. Eventuele aanpassingen van de (school)examens moeten recht blijven doen aan de betrouwbaarheid en validiteit van de toetsing. Knoors & Marschark (2014, p. 86) maken duidelijk hoe lastig dit is.

"Some teachers or other assessors adapt test procedures, for example, conducting testing in written language, written and spoken language and spoken language, or simultaneous communication. However, such adaptations threaten the validity and reliability of the test (Cawthon, 2011; Qi & Mitchell, 2012). Reference norms become worthless in such cases, because they were established by using a different assessment procedure. Further, such adaptations may not really solve the problem. If one avoids the use of speech in assessing spoken language proficiency because it also implies testing of speech perception and speechreading ability and instead uses written language, the test also becomes a reading test."

Knoors & Marschark benadrukken (ibid, p. 87) dat het bij toetsing belangrijk is zorgvuldig de doelen van het toetsen te bepalen, de beste instrumenten te kiezen en voorzichtig te zijn met het aanpassen van procedures en items. Omdat de taalsituatie van dove en slechthorende leerlingen complex is en onderling sterk kan verschillen, suggereren zij de oplossing te zoeken in een breed profiel van de taalvaardigheid van dove of slechthorende leerling dat rekening houdt met zijn of haar gemengde, multimodale repertoire en bronnen. Dat kan in een Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) worden vastgelegd en (naar leerlingen, ouders en inspectie) verantwoord.

PTA

Scholen voor vso werken voor het schoolexamen samen met een reguliere school voor voortgezet onderwijs. Daarbij zijn er drie opties:

- a) Het PTA van de vo-school wordt gevolgd.
- b) De vso-school hanteert onder auspiciën van de vo-school een eigen PTA.
- c) Er is een verdeling van onderdelen van het schoolexamen over beide scholen.

De optie a) ligt voor de hand als de vo-school het PTA beperkt tot een gering aantal schoolexamens voor de verplichte onderdelen.

De andere twee opties liggen voor de hand als een school voor vso een verlengde duur kent, bijvoorbeeld een vmbo-opleiding van vijf in plaats van vier jaar. Dan heeft de betreffende vso-school ook een eigen PTA. Daarin kan de lesstof over de drie bovenbouwjaren in kleinere brokken worden verdeeld. Toetsing van Engels kan over de laatste twee leerjaren plaatsvinden, waarbij spreken, luisteren en grammatica twee keer worden getoetst, een keer in de vierde en een keer in de vijfde klas. De opties zijn ook aan de orde als de cijfers op de methodetoetsen door de examenjaren heen in het PTA zijn opgenomen en in het SE-cijfer worden verdisconteerd. Hoewel dit regelmatig voorkomt, raden wij dit af. Iedere overhoring en toets wordt dan een (deel van het) schoolexamen, wat voor leerlingen het belang ervan wellicht benadrukt, maar dat belang wordt door de grote hoeveelheid toetsen evengoed weer teniet

gedaan. Het gevolg is dat het summatieve karakter van elke toets wordt benadrukt, ten nadele van het formatieve karakter van tussentoetsen: het evalueren om van te leren.

Afspraken tussen een reguliere vo-school en de betreffende school voor vso worden vastgelegd in een zogenoemde symbiose-overeenkomst. De Stichting Projecten Speciaal Onderwijs (z.j.) van de PO-Raad formuleert de afspraken over examinering in een voorbeeld van zo'n overeenkomst als volgt (waarbij de vso-school partij I is en de vo-school Partij II):

1. Partij I, al dan niet in samenwerking met Partij II, draagt er zorg voor dat leerlingen voldoen aan de toelatingseisen tot het examenprogramma.
2. Leerlingen van Partij I nemen als extraneus deel aan het examenprogramma van Partij II.
3. Leerlingen van Partij I nemen deel aan het volledige Programma van Toetsing en Afsluiting, zoals Partij II dat toepast.
4. Bij het met goed gevolg afleggen van het examenprogramma verstrekt Partij II het relevante diploma aan de leerling.
5. Partij II neemt de wettelijke voorschriften rond examinering in acht.

Aan de mogelijkheden en aanwijzingen voor het opstellen van het PTA in de bestaande handreikingen schoolexamens vmbo en havo/vwo is hier weinig toe te voegen. Scholen hebben een grote vrijheid in het bepalen van de weging van onderdelen. Optie b) en c) bieden de ruimte om ook rekening te houden met de mogelijkheden van de leerlingen. Zo kan een vso-school het PTA van een vmbo-school waarin spreek/gespreks- en luistervaardigheid voor een bepaald percentage meetelt in het SE, de weging aanpassen.

In het PTA van een vmbo-school weegt spreek/gespreks- en luistervaardigheid elk voor 40% mee in het SE en schrijfvaardigheid voor 20%. De vso-school past de weging aan: schrijfvaardigheid 50% en spreek/gespreksvaardigheid en luistervaardigheid elk 25%.

Elke vo-school kan uiteraard ook haar PTA aanpassen aan (gewijzigde) omstandigheden van haar leerlingen.

Het vervaardigen van betrouwbare en valide toetsen en een goed beoordelingsmodel kost veel tijd, maar is erg belangrijk. Het zou bij voorkeur in samenwerking met collega's moeten gebeuren.

Voor het maken van toetsen en een stappenplan dat kan helpen een beoordelingsmodel te maken gebaseerd op het ERK verwijzen we naar de website <http://www.erk.nl/docent/toetsing/>.

7. Onderdelen schoolexamen naar keuze

Tot slot zij gewezen op de mogelijkheid in het schoolexamen onderdelen op te nemen naar keuze van de leerling. De school biedt daarmee alle leerlingen de mogelijkheid te excelleren op een onderdeel dat hun bijzondere interesse heeft en/of waarin zij goed zijn. De prestatie kan worden beoordeeld en het resultaat kan voor een vooraf bepaald percentage meewegen bij de berekening van het SE-cijfer.

Opties zijn bijvoorbeeld:

- een studie naar een taalkundig onderwerp, bijvoorbeeld English Sign Language (ESL), of gebarentalen in het algemeen;
- een literaire prestatie, zoals een toneelstuk, een kort verhaal, een kleine gedichtenbundel.

8. Voorbeeld schoolexamen mondelinge taalvaardigheid

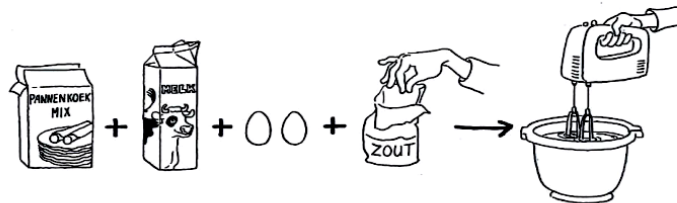
8.1 Voorbeeld schoolexamen mondelinge taalvaardigheid vmbo

Describing a process

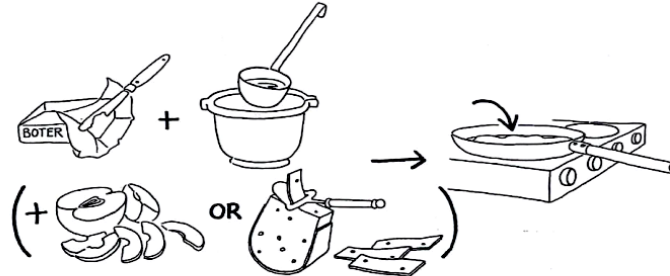
In this part you will be asked to describe the process of making pancakes. First study the pictures.

Now describe the process. Pay attention to all the elements and say as much as you can.

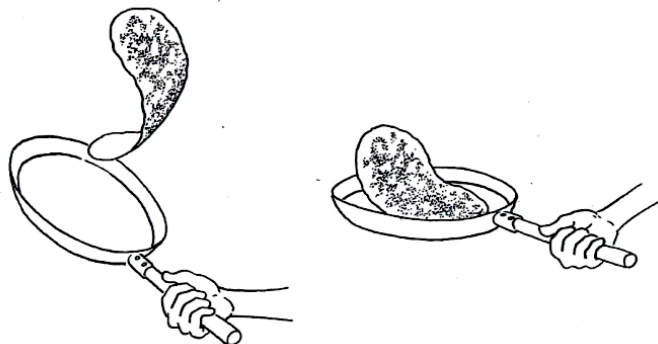
1

2

3

(G/T/KB)

(variant 4 leerlingversie)

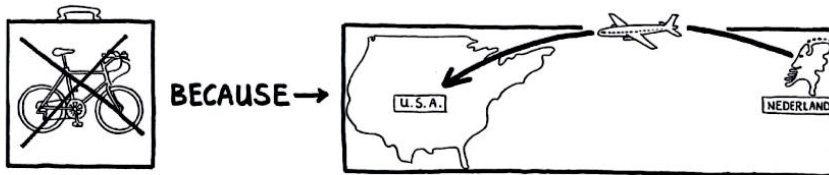
Having a conversation

In this part you will play a role in an English dialogue. There are instructions and pictures to help you.
(You will have 15 seconds for each answer.)

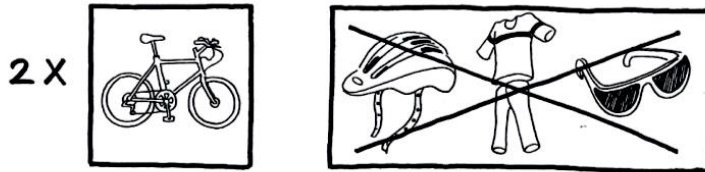
The situation is the following: you are on holiday with your best friend in California. You both like mountain biking, so you call Big Bear Mountain Bikes for information. I'll be the person working for Big Bear Mountain Bikes. You hear:

At Big Bear Mountain Bikes we do bike rentals, tours and trails. So first I'd like to know:

1 Did you bring your own mountain bike?

2 That's okay. What exactly do you need?

3 When do you plan to come to Big Bear Lake?

(G/T/KB)

(variant 4 docentversie)

Reading aloud

In dit deel leest de kandidaat onderstaande tekst voor. Op grond daarvan wordt zijn/haar uitspraak beoordeeld.

- Eerst beoordeelt u elke onderstreepte klank of klankcombinatie apart: de score is 1 bij een goede, 0 bij een foute uitspraak.
- Daarna beoordeelt u of de uitspraak van de tekst in z'n geheel 'Engels klinkt', m.a.w. hoe suprasegmentele aspecten als 'kleuring', 'zinsmelodie', enz. zijn gerealiseerd. Voor een uitspraak die 'duidelijk positief opvalt' kunt u 3 extra punten toekennen.
- N.B. Over het algemeen zullen niet veel leerlingen hiervoor in aanmerking komen!
- Tenslotte neemt u het puntentotaal over op het scoreformulier totale toets.

A tight fit!

One day at our local shopping ma
when I was window-shopping on my
own, I suddenly saw a really cu
black party dress.
I normally wear only baggy clo
but I really wanted to see what
something real ti would look on
me. The only size they had was
small, so I went into the dressing
room to see if it would fit me.
But once I got the dress on, I couldn't
get it off again! My arms were
completely stuck and I couldn't get
the dress back over my head.
I was desperate and I didn't know
what to do. Fortunately I spotted a
saleslady and asked her to help me.
She took one look and immediately
started laughing. She had to call one
of the other employees to help her
get the dress off me without ripping it
to pieces. I looked like a complete
idiot! I felt so dreadful and to make
matters even worse...the underwear
and bra I had put on that morning
were quite old and shabby.
When the saleslady asked if I was
going to keep the dress I could only
manage to whisper „no thank you“.
Now whenever I go shopping again,
I will bring a pal with me in case I
have another fashion emergency!

Beoordeling klanken	Goed	Fout	1/0
1 <u>ma</u>	[ɔ:/æ]	[eɪ]	
2 <u>cu</u>	[kɪ]	[k]	
3 <u>clo</u>	[ð]	[z, t]	
4 <u>ti</u>	[aɪ]	[i]	
5 <u>The</u>	[i:]	[e]	
6 <u>wou</u>	[ʊd]	[ʊld]	
7 <u>st</u>	[ʌ]	[ə]	
8 <u>des</u>	'desperate	-	
9 <u>spot</u>	[tɪd]	[t]	
10 <u>im</u>	im'mediately	-	
11 <u>em</u>	emplo'yees	-	
12 <u>pie</u>	[sɪz]	[s/zɪz]	
13 <u>w</u>	[ɜ:]	[ɔ]	
14 <u>w</u>	[ɜ:]	[eə]	
15 <u>th</u>	[θ]	[z/vd]	
16 <u>pa</u>	[æ]	[e, a]	
17 <u>em</u>	e'mergency	-	
Beoordeling geheel (0 of 3 punten)			

Totaal aantal punten =
(max. 20)

(G/T/KB)

(variant 1 beoordeling)

aantal onderdelen 7

G/T		KB	
Score	Cijfer	Score	Cijfer
0	1,0	0	1,0
1	1,2	1	1,2
2	1,3	2	1,4
3	1,5	3	1,6
4	1,6	4	1,8
5	1,8	5	1,9
6	1,9	6	2,1
7	2,1	7	2,3
8	2,2	8	2,5
9	2,4	9	2,7
10	2,6	10	2,9
11	2,7	11	3,1
12	2,9	12	3,3
13	3,0	13	3,5
14	3,2	14	3,7
15	3,3	15	3,8
16	3,5	16	4,0
17	3,7	17	4,2
18	3,8	18	4,4
19	4,0	19	4,6
20	4,1	20	4,8
21	4,3	21	5,0
22	4,4	22	5,2
23	4,6	23	5,4
24	4,7	24	5,5
25	4,9	25	5,6
26	5,1	26	5,7
27	5,2	27	5,9
28	5,4	28	6,0
29	5,5	29	6,1
30	5,6	30	6,2
31	5,8	31	6,3
32	5,9	32	6,4
33	6,0	33	6,5
34	6,2	34	6,7
35	6,3	35	6,8
36	6,4	36	6,9
37	6,6	37	7,0
38	6,7	38	7,1
39	6,8	39	7,2
40	7,0	40	7,4
41	7,1	41	7,5
42	7,2	42	7,6
43	7,4	43	7,7
44	7,5	44	7,8
45	7,6	45	7,9
46	7,8	46	8,0
47	7,9	47	8,2
48	8,0	48	8,3
49	8,2	49	8,4
50	8,3	50	8,5
51	8,4	51	8,6
52	8,5	52	8,7
53	8,7	53	8,8
54	8,8	54	9,0
55	8,9	55	9,1
56	9,1	56	9,2
57	9,2	57	9,3
58	9,3	58	9,4
59	9,5	59	9,5
60	9,6	60	9,7
61	9,7	61	9,8
62	9,9	62	9,9
63	10,0	63	10,0

8.2 Voorbeeld schoolexamen mondelinge taalvaardigheden havo

PTA 2014-2015 H4 entl

Pe r	Wk	Om schrij ving	Duur	Code	Stofomschrijving en hulpmiddelen	Toets vorm	Pre sen tatie vorm	We ging over gang	We ging dos sier	Her kan sing
1	38	t1enh	50		STEPPING STONES Katern 1 toets a : (grammar and idioms)	s		1		
1	39/40	t2enh	15		presentatie/spreekvaardigheid in 2 of 3-tallen: 15 minuten rond thema Engelandkunde beoordeling: erk a2/b1		p	1		
1	45	t3enh	100		STEPPING STONES katern 1 toets b: grammar and idioms) + leesvaardigheid (beoordeling: erk a2) bij leesvaardigheid woordenboek E-N	s		2		
2	50	t4enh	50		literatuur 1 : Leesboek 1	s		2		
2	04	t5enh	100		STEPPING STONES katern 2 grammar and idioms) + schrijfvaardigheid (beoordeling erk a2)	s		2		
3	07	t6enh	50		Leesvaardigheid 1: beoordeling erk b1 gebruik woordenboek E-N	s		2		hk
3	08	t7enh	25		luistervaardigheid (kijktoets)	s		2		
4	13	t8enh	100		STEPPING STONES katern 2: (grammar and idioms) + Literatuur 2: toetsing korte verhalen	s		2		
4	16	t9enh	50		literatuur 2 /leesboek 2	s		2		
4	20	t10enh	50		examenteksten mbv woordenboek Eng-Ned	s		3		hk
4	21	t11enh	50		luistervaardigheid (luistertoets) + Stepping Stones katern 3 (grammar and idioms)	s		2		
4	23	t12enh	50		Literatuur 3: leesboek 3	s		2		
4	20/21	t13enh	50		Presentaties in groepsverband (countries and cultures) Beoordeling ERK B1	p		2		
4	25	t14enh	50		examenteksten mbv woordenboek Eng-Ned beoordeling: erk B1	s		2		
			790	0				27	0	

Slu	Weging overgang	Weging dossier

PTA 2014-2015 H5 entl

Wegingsfactor cijfer H4-entl 0

P e r	Wk	Om schrij ving	Duur	Code	Stofomschrijving en hulpmiddelen	Toets vorm	Pre sen tatie vorm	We ging over gang	We ging dos sier	Her kan sing
1	38/39	t12enh	15		Presentatie / ERK b1/b2 (presentatie over aspecten Nederlandse cultuur mbv ict	pres.			1	
1	45	t13enh	100		schrijfvaardigheid 1 : het schrijven van een verslag beoordeling erk b1 (woordenboek Ned-Eng toegestaan)	s			2	hk
2	50	t14enh	50		Literatuur 3: a) reader Gothic Fiction / duiding kort verhaal rond thema (hulpmiddel: woordenboek Eng-Ned)	s			2	
1	51	t15enh	50		Literatuur 3: b) reader Victorian Prose /duiding kort verhaal rond thema(hulpmiddel: woordenboek Eng-Ned)	s			2	
2	04	t16enh	50		Cito kijk en luistertoets 24 Jan.2012	s			2	
2	04	t17enh	25		Mondeling: 1) stuk tekst voorlezen, 2)korte presentatie over eigen onderwerp + gesprek over 1 en 2. Beoordeling: ERK B1/2	m			2	
3	11	t18enh	45		literatuur 4: toets over 3 Engelse romans (de romans MOETEN tijdens de toets worden gebruikt)	s			2	
4	13	t19enh	100		schrijfvaardigheid: het schrijven van een zakelijke brief (beoordeling erk b1 /woordenboek Ned-Eng)	s			2	hk
			435	0				0	15	

Slu	Weging overgang	Weging dossier

Het cijfer voor het schoolexamen wordt bepaald volgens:

(0 x cijfer H4-entl + 1 x t12enh + 2 x t13enh + 2 x t14enh + 2 x t15enh + 2 x t16enh + 2 x t17enh + 2 x t18enh + 2 x t19enh) / 15

OPDRACHT HAVO 4: Countries and cultures

PRESENTATION about Dutch Culture

at English schools in Reading

at IS Groningen

Curriculum: Schoolexamen Engels (pta t11enh) / English Fluency

Method of grading: Common European Framework of Reference/level B1/2

Profielblokken (7th + 8th hour) 13, 20 ,27 September + 4 October

THEME: WHERE ARE WE FROM ?

Product:

Short You tube film (5-10 minutes) which is the basis of your presentation:

Must be commented upon and paused whilst presenting

Only long steady shots without sound are needed to commented upon during actual presentation in try out at school and in the classroom in Reading.

Grading:

Try out at school = S.E (pta T11enh) 80% of your grade for the presentation (zie PTA)

Presentation at schools in reading= 20 % of your grade for the presentation

Organisation:

Brainstorming:

Division of tasks

Writing a script based on the demands

Shooting film with your own camera (data must be saved on a SD card because of uploading them on You Tube)

Uploading group You tube film on You Tube page Maartens- Reading trip.

Physical presentation: commenting upon the uploaded You tube film

Logbook

Structure

The topic of your You tube film is about culture seen from three different scales:

A ON A NATIONAL SCALE

B ON A REGIONAL SCALE

C ON A LOCAL SCALE

A group of 15 pupils that will visit one selected school will divide the three scales: so each sub group will do just ONE scale !!!

Each YouTube film consists of THREE PARTS:

- 1 landscape
- 2 people
- 3 culture

Each part consists of 5 TO 6 CHAPTERS (e.g in the part "landscape " the chapter "map of the Netherlands)

ON A NATIONAL SCALE (total running time three parts is max. 10 minutes)

Dutch landscape:

- A map of the Netherlands (close up: map w 106)
- What do you see: differences in regions (Randstad/ afsluitdijk etc.)
- Distances in miles/kilometres
- Living under sea level (example: polders/Amsterdam airport/Gouda/ Deltawerken/ Zuiderzeewerken)
- The flatness of the Netherlands (The Nits: in the Dutch mountains)

Dutch people:

- Multicultural society
- openmindedness (examples : "poldermodel " , coffeeshops , tolerant society, commerce (international knowledge concerning water-management)
- current political changes
- traditions/customs : clogs, eating raw herring,

Dutch culture:

- present an individual example of a typical Dutch cultural phenomenon (Rembrandt, Herman Brood, Marco Borsato, Ali B. etc.)

ON A REGIONAL SCALE (total running time three parts is max. 10 minutes)

Groninger landscape:

- map of city of Groningen/Haren + surroundings (close up: map w106)
- What do you see: differences in regions (Stad Groningen- Ommelanden)
- Distances in miles/kilometres
- Natural resources: natural gas
- The Waddenzee

Groninger people:

- How many nationalities + number of inhabitants of Groningen and Haren
- What is the impact of the University of Groningen on Groningen (the population)
- Studentlife (places to go out)

BEOORDELING

Voorbeeld van manieren waarop beoordeling van de prestatie tot stand kan komen tegen de achtergrond van het nagestreefde niveau: B1.

Beoordelingsformulier spreken B1/B2 Engels 4H en 5H, TCC De Thij, Oldenzaal

Beheersingsniveau B1		Beheersingsniveau B2		
<p>Kan de meeste situaties aan die zich kunnen voordoen tijdens een reis in het gebied waar de taal wordt gesproken. Kan onvoorbereid deelnemen aan een gesprek over onderwerpen die vertrouwd zijn, of zijn/haar persoonlijke belangstelling hebben of die betrekking hebben op het dagelijks leven. Bijvoorbeeld: familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen.</p>		<p>Kan zodanig deelnemen aan een vloeiend gesprek, dat normale uitwisseling met moedertaalsprekers redelijk mogelijk is. Kan binnen een vertrouwde context actief deelnemen aan een discussie en hierin standpunten uitleggen en ondersteunen. De onderwerpen kunnen algemeen, wetenschappelijk of beroepsmatig van aard zijn of te maken hebben met vrijetijdsbesteding.</p>		
Woordenschat en woordgebruik		B1/B2		Woordenschat en woordgebruik
De woordenschat is toereikend om over alledaagse onderwerpen te spreken, eventueel door middel van omschrijvingen	3 4 5	6 7 8	9 10	Taal is toereikend om duidelijke beschrijvingen te geven en meningen te verkondigen over de meeste algemene onderwerpen. Een enkele keer komt een minder gebruikelijk of passend woord voor. Het is echter meestal duidelijk wat wordt bedoeld.
Grammaticale correctheid				Grammaticale correctheid
Redelijk accuraat gebruik van frequente routines en patronen die horen bij voorspelbare situaties	3 4 5	6 7 8	9 10	Redelijk correct. Eventuele kleine afwijkingen doen geen afbreuk aan de begrijpelijkheid en worden vaak hersteld. Enige complexe zinsvormen komen voor.
Vloeiendheid en coherentie				Vloeiendheid en coherentie
Is goed te volgen, maar pauzes en herstel van fouten komen regelmatig voor, vooral in langere stukken tekst.	3 4 5	6 7 8	9 10	Tempo vrij vast, aarzelingen komen voor bij het zoeken naar uitdrukkingen. Weinig opvallende pauzes. Helderheid en coherentie d.m.v. een beperkt aantal verbindingswoorden.
Uitspraak				Uitspraak
De uitspraak is duidelijk verstaanbaar, met een licht accent en af en toe een verkeerd uitgesproken woord.	3 4 5	6 7 8	9 10	Duidelijke, natuurlijke uitspraak en intonatie.

INSTRUCTIE HAVO 5

slo

Mondeling tentamen Havo - ERK niveau B1 / B1 +

Het mondeling voor Engels Havo duurt 15 minuten¹ en bestaat uit een gesprek met je docent waarin de volgende onderdelen aan de orde komen:

*Je moet een stukje tekst voorlezen - een welkomstwoord gericht aan een buitenlandse delegatie die jouw school bezoekt (zie laatste bladzijde).

*Je houdt een korte presentatie over een zelf gekozen onderwerp van een paar minuten. Zorg dat je onderwerp minimaal ligt op een B1 ERK-niveau².

* Daarna praten we verder over dit onderwerp. Voorwaarde voor deelname is dat je een week van tevoren schriftelijk laat weten welk onderwerp je hebt gekozen.

De beoordeling geschiedt aan de hand van de volgende criteria (zie ook de beoordelingsmodellen voor de puntenscores):

voorlezen

- uitspraak

spreekbeurt (spreken/monoloog)

- inhoud en (mate van) communicatie
- correctheid (woordgebruik en grammatica)
- fluency (spreekgemak)
- uitspraak.

gesprek voeren (interactie)

- inhoud en (mate van) communicatie
- interactie / beurt nemen
- correctheid (woordenschat en grammatica)
- fluency (spreekgemak)
- uitspraak.

Voorlezen: 10% van je cijfer

Presentatie: 40% van je cijfer

Gesprek: 50% van je cijfer

¹ De duur van deze toets is over het algemeen als krap maar uitvoerbaar beoordeeld. Te overwegen valt de presentatie (spreekvaardigheid) in een aparte sessie te toetsen.

² Voor meer informatie: www.erk.nl

Beoordelingsmodel havo voorlezen³

uitspraak	beoordeel	score	score in punten
	*klankrealisatie *zinsmelodie (intonatie)		
		uitspraak is vrijwel helemaal correct	3
		uitspraak is redelijk correct	2
		uitspraak is matig correct	1
		uitspraak zit vol fouten	0
Eindscore voorlezen			

Beoordelingsmodel havo presentatie (spreekbeurt)⁴

inhoud en communicatie	beoordeel	alle aspecten van de opdracht zijn begrijpelijk uitgevoerd	3
	*opdracht volledig uitgevoerd?	de opdracht is (bijna) helemaal of op een enkel detail na begrijpelijk uitgevoerd	2
	*boodschap duidelijk?	de opdracht is voor een groot deel niet of grotendeels onbegrijpelijk uitgevoerd	1
		de opdracht is (vrijwel niet of (vrijwel) onbegrijpelijk uitgevoerd	0
correctheid	beoordeel	de uiting is (vrijwel) helemaal correct	3
	*woordgebruik	de uiting is redelijk correct	2
	*grammaticale correctheid	de uiting is matig correct	1
		de uiting zit vol fouten	0
fluency (spreekgemak)	beoordeel	het spreekgemak is goed tot uitstekend	3
	*spreeksnelheid	het spreekgemak is voldoende	2
	*aantal haperingen en versprekingen	het spreekgemak is matig	1
		het spreekgemak is onvoldoende	0
uitspraak	beoordeel	de uitspraak is (vrijwel) helemaal correct	3
	*klankrealisatie	de uitspraak is redelijk correct	2
	*zinsmelodie	de uitspraak is matig correct	1
		de uitspraak zit vol fouten	0
aantekeningen:			
Eindscore presentatie			

³ rubrics grotendeels gebaseerd op beoordelingsmodel ERK-spreektoetsen van het CITO⁴ idem

Beoordelingsmodel - havo (gesprek)⁵

inhoud en communicatie	beoordeel	alle aspecten van de opdracht zijn begrijpelijk uitgevoerd	3
	*opdracht volledig uitgevoerd?	de opdracht is (bijna) helemaal of op een enkel detail na begrijpelijk uitgevoerd	2
	*boodschap duidelijk?	de opdracht is voor een groot deel niet of grotendeels onbegrijpelijk uitgevoerd	1
		de opdracht is (vrijwel) niet of (vrijwel) onbegrijpelijk uitgevoerd	0
interactie / beurt nemen	beoordeel	de deelname aan het gesprek is goed tot uitstekend	3
	*mate van reageren op gesprekspartner	de deelname aan het gesprek is voldoende	2
		de deelname aan het gesprek is matig	1
		de deelname aan het gesprek is onvoldoende	0
correctheid	beoordeel	de uiting is (vrijwel) helemaal correct	3
	*woordgebruik	de uiting is redelijk correct	2
	*grammaticale correctheid	de uiting is matig correct	1
		de uiting zit vol fouten	0
fluency (spreekgemak)	beoordeel	het spreekgemak is goed tot uitstekend	3
	*spreeksnelheid	het spreekgemak is voldoende	2
	*aantal haperingen en versprekingen	het spreekgemak is matig	1
		het spreekgemak is onvoldoende	0
uitspraak	beoordeel	de uitspraak is (vrijwel) helemaal correct	3
	*klankrealisatie	de uitspraak is redelijk correct	2
	*zinsmelodie	de uitspraak is matig correct	1
		de uitspraak zit vol fouten	0
aantekeningen:			
	Eindscore gesprek		

⁵ Rubrics grotendeels gebaseerd op beoordelingsmodel ERK-spreektoetsen van het CITO

Beoordelingsmodel havo

Naam kandidaat: _____

Namen beoordelaars: _____

Datum examen: _____

Geluidsopname (digitaal): ja / nee

Titel thema/onderwerp: _____

Eindscore en omzetting naar cijfer

onderdeel	behaalde score	max. score	weging
voorlezen		3	10%
presentatie		12	40%
gesprek		15	50%
totaalscore in punten		30	100%
eindcijfer			

Puntentelling (aantal punten > cijfer)

30 > 10	29 > 9,7	28 > 9,3	27 > 9,0	26 > 8,7	25 > 8,3	24 > 8,0
23 > 7,7	22 > 7,3	21 > 7,0	20 > 6,7	19 > 6,3	18 > 6,0	17 > 5,7
16 > 5,3	15 > 5,0	14 > 4,7	13 > 4,3	12 > 4,0	11 > 3,7	10 > 3,3
9 > 3,0	8 > 2,7	7 > 2,3	6 > 2,0	5 > 1,7	4 > 1,3	< 4 1,0

Literatuur

College voor Toetsing en Examens (CvTE) (2014). *Kandidaten met een beperking: centrale examens vo en rekentoets vo 2015*. Utrecht: CvTE. Verkregen van www.examenblad.nl

Hebing, S. (2007). *Handreiking schoolexamens moderne vreemde talen vmbo : afgestemd op het Europees Referentie Kader (ERK)*. Enschede: SLO.

Knoors, H., & Marschark, M. (2014). *Teaching deaf learners: psychological and developmental foundations*. Cambridge: Cambridge University Press.

Meijer, D., & Fasoglio, D. (2007) *Handreiking schoolexamen moderne vreemde talen havo/vwo. Duits, Engels, Frans*. Enschede: SLO.

Stichting Projecten Speciaal Onderwijs (z.j.). *Symbiose-overeenkomst: om symbiose-onderwijs vorm te geven conform artikel 24, lid 1 en 2 van de Wet op de Expertise Centra (WEC)*. Utrecht: PO-Raad. Verkregen op 06-03-2015 van www.projectenso.nl.

Tazelaar, P., & Van de Camp, L. (2014). *Positionering doventolk in het onderwijsdomein*. Barneveld: Signifiant.

Til, A. van, Beeker, A., Fasoglio, D., & Trimbos, B. (2011). *Toetsen en beoordelen met het ERK*. Arnhem/Enschede: Cito/SLO.

SLO heeft als nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling een publieke taakstelling in de driehoek beleid, praktijk en wetenschap. SLO heeft een onafhankelijke, niet-commerciële positie als landelijke kennisinstelling en is dienstbaar aan vele partijen in beleid en praktijk.

Het werk van SLO kenmerkt zich door een wisselwerking tussen diverse niveaus van leerplanontwikkeling (stelsel, school, klas, leerling). SLO streeft naar (zowel longitudinale als horizontale) inhoudelijke samenhang in het onderwijs en richt zich daarbij op de sectoren primair onderwijs, speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs. De activiteiten van SLO bestrijken in principe alle vakgebieden.

Piet Heinstraat 12
7511 JE Enschede

Postbus 2041
7500 CA Enschede

T 053 484 08 40
E info@slo.nl
www.slo.nl

 [company/slo](https://www.linkedin.com/company/slo)

 [@slocommunicatie](https://twitter.com/slocommunicatie)

slo